УДК 344:343.35(477)

Крайник Григорій Сергійович
кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових наук України
Крайник Григорий Сергеевич
кандидат юридических наук, научный сотрудник
Научно-исследовательский институт изучения проблем преступности
имени академика В.В. Сташиса
Национальной академии правовых наук Украины
Krainyk Hryhorii
PhD in Law, Scientific Researcher
Academician Stashis Scientific Research Institute
for the Study of Crime Problems
National Academy of Law Sciences of Ukraine

Біньковська Юлія Іванівна
студентка
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Биньковская Юлия Ивановна
студентка
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого
Binkovska Julia
Student of the
Yaroslav Mudryi National Law University

DOI: 10.25313/2520-2308-2020-5-6018

ЩОДО РОЗШИРЕННЯ ПЕРЕЛІКУ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ПРИВЕДЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ У ВІДПОВІДНІСТЬ ДО КОНВЕНЦІЇ ООН ПРОТИ КОРУПЦІЇ

ОТНОСИТЕЛЬНО НЕОБХОДИМОСТИ РАСШИРЕНИЯ ПЕРЕЧНЯ ВОЕННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ И ПРИВЕДЕНИЯ УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ В СООТВЕТСТВИЕ С КОНВЕНЦИЕЙ ООН ПРОТИВ КОРРУПЦИИ

ON THE EXPANSION OF THE LIST OF MILITARY CRIMES AND THE MAKING OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE IN ACCORDANCE WITH THE UN CONVENTION AGAINST CORRUPTION

Анотація. *Актуальність дослідження обумовлена необхідністю запровадження дієвого механізму для виявлення корупції у військовій сфері та ефективній протидії цьому явищу. Метою дослідження є з'ясування доцільності розширення переліку військових злочинів у чинному законодавстві України про кримінальну відповідальність, та вироблення пропозицій щодо приведення Кримінального кодексу України у відповідність до Конвенції ООН проти корупції.*

Вчинення корупційних злочинів у військовій сфері є однією із нагальних проблем. В дослідженні визначено, що через відсутність належної процедури притягнення військових службових осіб до кримінальної відповідальності підвищується фактична кількість корупційних злочинів. Така недовіра заснована на сумнівах щодо відсутності корумпованості Міністерства оборони України та Збройних сил України, їх спроможності ефективно управляти оборонним бюджетом, гарантовано виконувати свої зобов'язання. Визначено відмінність між поняттями зловживання владою та перевищення влади. Виявлено, що зміст Конвенції ООН проти корупції, чинної для України з 2010 р., неналежним чином імплементовано у чинному законодавстві України про кримінальну відповідальність. Визначено переваги криміналізації зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем. Нагальність криміналізації зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем обумовлена також потребами захисту незалежності та відстоювання територіальної цілісності на сході нашої держави.

Ключові слова: *зловживання владою, військова службова особа, влада або службове становище, перевищення влади, службові повноваження, декриміналізація, корупційні злочини.*

Аннотация. *Актуальность исследования обусловлена необходимостью внедрения действенного механизма для выявления коррупции в военной сфере и эффективному противодействию этому явлению. Целью исследования является выяснение целесообразности расширения перечня военных преступлений в действующем законодательстве Украины об уголовной ответственности, и выработка предложений по приведению Уголовного кодекса Украины в соответствие с Конвенцией ООН против коррупции.*

Совершение коррупционных преступлений в военной сфере является одной из насущных проблем. В исследовании определено, что из-за отсутствия надлежащей процедуры привлечения военных должностных лиц к уголовной ответственности повышается фактическое количество коррупционных преступлений. Такое недоверие основано на сомнениях относительно отсутствия коррумпированности Министерства обороны Украины и Вооруженных сил Украины, их способности эффективно управлять оборонным бюджетом, гарантированно выполнять свои обязательства. Определены различие между понятиями злоупотребления властью и превышения власти. Выявлено, что содержание Конвенции ООН против коррупции, действующей для Украины с 2010 г., ненадлежащим образом имплементированы в действующем законодательстве Украины об уголовной ответственности. Определены преимущества криминализации злоупотребления военным служебным лицом властью или служебным положением. Актуальность криминализации злоупотребления военным служебным лицом властью или служебным положением обусловлена также потребностями защиты независимости и отстаивания территориальной целостности на востоке нашей страны.

Ключевые слова: *злоупотребление властью, военная должностное лицо, власть или служебное положение, превышение власти, служебные полномочия, декриминализация, коррупционные преступления.*

Summary. *The relevance of the study is due to the need to introduce an effective mechanism for detecting corruption in the military sphere and effectively counteract this phenomenon. The purpose of the study is to clarify the feasibility of expanding the list of war crimes in the current legislation of Ukraine on criminal liability, and to develop proposals to bring the Criminal Code of Ukraine in line with the UN Convention against Corruption.*

Committing of corruption crimes in the military sphere is one of the urgent problems. The study found that the lack of a proper procedure for prosecuting military officials increases the actual number of corruption offenses. Such mistrust is based on doubts about the lack of corruption of the Ministry of Defense of Ukraine and the Armed Forces of Ukraine, their ability to effectively manage the defense budget, guaranteed to fulfill their obligations. The difference between the concepts of abuse of power and excess of power is determined. It was found that the content of the UN Convention against Corruption, in force for Ukraine since 2010, is improperly implemented in the current legislation of Ukraine on criminal liability. The advantages of criminalizing the abuse of power or official position by a military official are determined. The urgency of criminalizing the abuse of power or official position by a military official is also due to the need to protect independence and uphold territorial integrity in the east of our state.

Key words: *abuse of power, military official, power or official position, excess of power, official authority, decriminalization, corruption crimes.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Необхідність внесення змін до чинного Кримінального кодексу України у сфері корупційних злочинів є вкрай важливою проблемою, тим паче, що Конвенція ООН проти корупції є чинною для України з 2010 р., а низка її положень досі не відображені у чинному законодавстві України про кримінальну відповідальність, що є порушенням взятих Україною на себе зобов'язань, підриває міжнародний авторитет нашої держави. Одним з кроків на шляху до вирішення цієї проблеми є криміналізація зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, а також удосконалення переліку корупційних злочинів.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні питання щодо корупційних злочинів у військовій сфері є одним з найменш досліджених предметних сфер у науковій сфері. Проте дослідження проблеми все ж проводилось рядом науковців, до яких належать: Волошенко А. В. [5], Карпенко М. І. [8], Киричко В. М. [10, с. 3–262], Настюк В. Я. [16], Харитонов С. О. [27] та ін.

Постановка завдання. Вивчення корупції у військовій сфері, необхідність криміналізації такого корупційного злочину, як зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем.

Виклад основного матеріалу. Кримінальний кодекс України 2001 року (далі — КК України) як цілісна нормативно-правова система, складається з 20 взаємопов'язаних між собою розділів, що об'єднані в 2 частини — Загальну та Особливу. Серед «особливих розділів» чільне місце займають військові злочини, які хоча і є відносно самостійним інститутом, проте говорити про абсолютну відокремленість не варто, зважаючи на їх зв'язок з іншими розділами КК України.

Структура військових злочинів представлена тридцятьма чотирма статтями, які класифікують за різними критеріями.

До прикладу, Харитонов С. О. критерієм поділу військових злочинів на групи визначає видовий об'єкт, який, одночасно, і є об'єктом, на який посягають злочини окремого виду. Так, ця класифікація виглядає наступним чином: 1) злочини проти порядку підлеглості та військової честі (ст. 402–406 КК України); 2) злочини проти порядку проходження військової служби (ст. 407–409 КК України); 3) злочини проти порядку збереження та користування військовим майном (ст. 410–413 КК України); 4) злочини проти порядку експлуатації озброєння та військової техніки (ст. 414–417 КК України); 5) злочини проти порядку несення спеціальних служб (ст. 418–421 КК України); 6) злочини проти порядку охорони державної таємниці (ст. 422 КК України); 7) злочини проти порядку здійснення своїх повноважень військовими службовими особами (ст. 425–426-1 КК України); 8) злочини проти порядку виконання військового обов'язку в бою та в інших особливих умовах (ст. 427–432 КК України); 9) злочини проти порядку дотримання звичаїв і правил війни (ст. 433–435 КК України) [27, с. 233–234].

Іншою є думка Карпенка М. І., який основою класифікації військових злочинів на групи вважає відповідний безпосередній об'єкт у межах видового, що включає в себе певну сторону порядку несення або проходження військової служби, як родового об'єкта військових злочинів. Тому такий поділ військових злочинів вже виглядає певною мірою по-іншому: 1) злочини проти порядку підлеглості (ст. 402–405 КК України); 2) злочини проти порядку дотримання статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості (ст. 406 КК України); 3) злочини проти порядку проходження або несення військової служби (ст. 407–409 КК України), пов'язані з місцем перебування або виконання обов'язків військової служби; 4) злочини, що передбачають посягання на військове майно (злочини проти порядку користування або збереження військового майна (ст. 410–413 КК України)); 5) злочини проти порядку поводження і експлуатації зі зброєю, іншим озброєнням та військовою технікою (ст. 414–417 КК України); 6) злочини проти порядку несення спеціальних служб (ст. 418–421 КК України); 7) злочини проти порядку зберігання державної таємниці у військовій сфері (ст. 422 КК України); 8) військові службові злочини (ст. 425–426-1 КК України); 9) злочини проти порядку виконання військового обов'язку в умовах бою або за інших обставин особливого періоду (ст. 427–432 КК України); 10) злочини, відповідальність за які передбачена міжнародними договорами (злочини проти порядку дотримання законів та звичаїв війни) (ст. 433–435 КК України) [9, с. 71–80].

Ми пропонуємо власні критерії для поділу військових злочинів. До прикладу, можна виділити критерій суб'єкта злочину, за яким розрізняти ті злочини, що вчиняються командирами (службовими особами) та ті, які притаманні звичайним військовослужбовцям (не є службовими особами).

Можливий поділ за мотивом вчинення — на корисливі та некорисливі військові злочини, а також запропонувати інші критерії класифікації.

Зокрема, військові злочини за критерієм зв'язку з корупцією можна поділити на дві групи — корупційні (корупційними визнавались злочини, передбачені ст. 423 та ст. 424 КК України, на даний

час корупційним злочином є лише передбачений ст. 410 КК України; у перспективі корупційним можна визнати злочин, передбачений ст. 426-1 КК України, тому необхідно додати вказівку на цей злочин у примітку до ст. 45, де міститься перелік корупційних злочинів) та некорупційні злочини (на даний час — усі військові злочини, окрім передбаченого ст. 410 КК України).

Високий рівень корупції в країні став чинником, що загрожує національній безпеці, демократичному розвитку держави та суспільства, конституційному ладу [16, с. 48], а це, в першу чергу, підриває авторитет органів державної влади та знижує рівень довіри населення до влади.

Перш ніж перейти до характеристики проблем, які є предметом нашої статті, хотілося б зауважити, що поняття корупції закріплено на законодавчому рівні. Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14 жовтня 2014 р. корупцією визнається використання уповноваженою особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним або юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [24].

Правильним є твердження про те, що корупція вразила не тільки всі цивільні сфери нашого життя, але вплинула і на військову службу. Враховуючи той факт, що нині наша держава вимушена захищати свою незалежність та відстоювати територіальну цілісність, сектор оборони є достатньо фінансовоємним. У зв'язку з цим збільшується ризик поширення корупції у військовій сфері. На думку Волошенко А. В., причиною такого стану є панування секретності та безкарності, що унеможливлює здійснення суворого нагляду та контролю [5, с. 98], а також «розв'язує руки» військовим можновладцям. За підсумками інтерактивної дискусії вітчизняних і міжнародних лідерів щодо завдань, які стоять перед Україною сьогодні, головною проблемою визначено корупцію (56% респондентів), а пункт «зупинити конфлікт на Сході» набрав лише 14% [5, с. 97].

Вважаємо, що для зменшення корупції у даній ситуації необхідним є вирішення декількох завдань. По-перше, це посилення кримінальної відповідальності за корупційні дії у КК України. По-друге, інше вдосконалення антикорупційного законодавства України (наприклад, КК України щодо відновлення кримінальної відповідальності за військовий корупційний злочин, що був передбачений ст. 423 КК України). По-третє, збільшення відкритості у діяльності Збройних сил України щодо фінансування забезпечення. А також завдання полягає і у зміні ставлення влади та населення до корупції, адже опитування показують, що громадяни України хочуть припинити корупційні практики для «інших», але залишають це у виняткових випадках «для себе» [1].

Доцільність введення кримінальної відповідальності за зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем нами вже було аналізовано у тезах [2], проте в даній науковій праці ми б хотіли більш широко описати необхідність криміналізації зазначеної норми.

Перш за все, погоджуємось з пропозицією науковців щодо створення окремої статті у КК України, яка б визначала перелік корупційних злочинів [16, с. 51]. Адже той перелік, який міститься у примітці до статті 45 КК України є недостатнім та потребує вдосконалення.

Законом України № 746-VII від 21 лютого 2014 року «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції» зі статті 365 КК України (перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу) вилучено всіх суб'єктів злочину, окрім працівників правоохоронних органів, а статті 423 (зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем) і 424 (перевищення військовою службовою особою влади або службових повноважень) взагалі вилучено з КК України [22].

Необхідно зазначити і про потребу відмежування понять перевищення влади та зловживання владою. В останньому випадку службова особа незаконно, всупереч інтересам служби використовує надані їй законом права і повноваження. Під перевищенням влади треба розуміти вчинення дій, які ніхто не має права виконувати або дозволяти, окрім випадків вчинення з особливого дозволу або з додержанням особливого порядку [25].

З вищезначеного випливає висновок про те, що у статтях 423 і 424 КК України містились склади окремих корупційних злочинів. Таким чином, декриміналізація цих спеціальних норм призвела до порушення, в першу чергу, конституційних прав і свобод людини і громадянина, про які йдеться у статті 22 Конституції України [12], а також позбавила громадян можливості справедливого судового розгляду [16, с. 52].

Тому дискусійними є думки таких науковців як Попова С. М., Остапенко І. О. [17, с. 49], Карпенко М. І. [8, с. 218], які обґрунтовують недоцільність введення кримінальної відповідальності за зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем прикладом зарубіжних країн. Так, у більшості кримінальних кодексів держав Європи не існує різниці, чи то зловживання, чи то перевищення.

Загальновідомо, що декриміналізація норм у кримінальному праві України можлива при зникненні суспільної небезпечності тих чи інших відносин. Згадаймо ситуацію, яка склалась на період лютого-березня 2014 року (анексія Криму та початок збройного конфлікту на сході України), що по строкам відповідає укладенню Закону № 746-VII від 21 лютого 2014 р. Стан суспільних відносин на той час аж ніяким чином не свідчив про зниження рівня корупції у військовій сфері. Як не дивно, але навіть у Пояснювальній записці до законопроекту № 2023 від 16 січня 2013 р. [23], який взято за основу Закону від 21 лютого 2014 р., про статті 423 і 424 не йдеться взагалі, тобто не згадується про хоча б один аргумент щодо необхідності їх декриміналізації, напевно тому, що таких аргументів ні тоді, ні зараз немає. Лише в обґрунтуванні зазначеного законопроекту зазначалося, що зайвими у КК України є спеціальні норми про зловживання владою.

Офіційний текст статті 19 «Зловживання службовим становищем» Конвенції ООН проти корупції проголошує: «Кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисного зловживання службовими повноваженнями або службовим становищем, тобто здійснення будь-якої дії чи утримання від здійснення дій, що є порушенням законодавства, державною посадовою особою під час виконання своїх функцій з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи» [11].

Отже, у ст. 19 Конвенції ООН проти корупції № 251-V від 18 жовтня 2006 р. не йдеться про необхідність звільнення від кримінальної відповідальності тих, хто привласнював майно Збройних сил України тощо, а тому назва розглядуваного Закону № 746-VII від 21 лютого 2014 р. не відповідає змісту [16, с. 53]. Причому на практиці звільнення можливе лише за сукупності умов, якими є: добровільне повідомлення; активне сприяння розкриттю злочинів (що включає виявлення, запобігання, розслідування); вчинення корупційного злочину вперше; відшкодування заподіяної шкоди, якщо така є [3, с. 132]. Проте це не стосується випадків вчинення корупційних злочинів військовослужбовцями.

Також є держави, де передбачена відповідальність за вищезгадане діяння. До прикладу, Республіка Білорусь. У ст. 455 КК цієї держави за зловживання начальника або посадової особи владою або службовими повноваженнями встановлено відповідальність у виді обмеження по військовій службі на строк до двох років, або арешту на строк до трьох місяців, або поміщення до дисциплінарної військової частини терміном до двох років, або позбавлення волі на строк від двох до шести років зі штрафом або без штрафу і з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю [7, с. 88–89].

Нині на практиці діяння військових службових осіб у разі їх зловживання владою або службовим становищем необхідно кваліфікувати за ст. 364 КК України (зловживання владою або службовим становищем), а з 21 лютого 2014 р., тобто з моменту набрання чинності Закону № 746-VII, передбачено, що при завданні істотної шкоди в разі зловживання владою або службовим становищем військові службові особи будуть нести кримінальну відповідальність за вчинення не військового, а загально кримінального злочину [8, с. 72]. Якщо ж діяння підозрюваних не підпадають під ознаки істотної шкоди, то такі особи можуть бути звільнені від кримінальної відповідальності (наприклад, справи № 1-139/2011 [18] та № 748/2225/13-к [19], рішенням яких стало закриття провадження у зв'язку з декриміналізацією ст. 423 КК України).

Ми вважаємо, що у разі відновлення кримінальної відповідальності за зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем слід визначити, що ж таке істотна шкода та тяжкі наслідки. Причому розмір істотної шкоди потрібно встановити таким, щоб у подальшому не виникало проблем у правозастосуванні. Так, проаналізувавши наукові погляди Брич Л. П., можна дійти висновку про те, що мінімальним належним розміром істотної шкоди є сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі — н.м.д.г.). Адже, як зазначає дослідник, при існуванні статті 423 КК поряд зі ст. 364 КК виникали такі ситуації, коли розмір істотної шкоди перевищував сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але не досягав двісті п'ятдесят таких одиниць, то такі діяння кваліфікувалися за ч. 1 ст. 364 КК України «Зловживання владою або службовим становищем» [4, с. 328]. Тяжкими наслідками за прикладом службових злочинів вважаємо доцільним визнати шкоду від 250 н.м.д.г.

Нами було проведено дослідження як щодо доцільності введення кримінальної відповідальності

за зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем, так і щодо іншого вдосконалення корупційного законодавства, враховуючи положення Конвенції ООН проти корупції № 251-V від 18 жовтня 2006 р.

4 березня 2020 р. було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» № 524-IX [20], який набув чинності 20 березня 2020 р. Законодавець таким чином вніс зміни до низки важливих актів, зокрема і до КК України. Отже, зміни стосувалися примітки до ст. 45, де було визнано корупційними злочинами ст. 366-1 КК «Декларування недостовірної інформації» та ст. 369-3 КК «Протиправний вплив на результати офіційних спортивних змагань». Окрім зазначеного, зміни торкнулися і тієї норми, яка встановлювала відповідальність за незаконне збагачення. Так, ст. 368-2 КК було визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 1-р/2019 від 26 лютого 2019 р. [26]. А Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів» № 263-IX від 31 жовтня 2019 року [21] відновлено зазначену норму, проте вже за іншою нумерацією (ст. 368-5) та вдосконалено відповідно до ст. 20 Конвенції ООН проти корупції.

Законодавчі зміни в нашій країні носять не системний, але частковий характер. Більш доцільним було прийняти єдиний системний антикорупційний закон, яким внести зміни до КК України, привівши його у відповідність до Конвенції ООН проти корупції, ніж приймати окремі зміни до статей КК [13]. Приймається значна кількість нормативно-правових актів, які закріплюють певну частину норм, проте не існує єдиного закону, який комплексно врегульовав би питання відповідності КК України Конвенції ООН проти корупції. Отже, зазначений Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» № 524-IX від 4 березня 2020 року, попри незначні зміни щодо розширення переліку корупційних злочинів, все ж залишив відкритим питання стосовно ст. 160 КК України «Підкуп виборця, учасника референдуму», рівень корупційності якої не є нижчим за вказані статті; ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання доходів), одержаних злочинним шляхом» тощо.

На сьогодні питання щодо внесення змін до ст. 45 КК України та розширення переліку корупційних злочинів досліджували Габуда А. С., Репецький С. П. та ін. Науковцями пропонується визнати корупційними злочини, передбачені ст. 160, ч. 3 ст. 206-2, ст. 365, ст. 386 КК, а також констатовано, що зміни стосовно статті про незаконне збагачення є доцільними та відповідають положенням Конвенції ООН проти корупції [6, с. 287; 14, с. 194–195].

Згідно ст. 20 Конвенції ООН проти корупції за умови дотримання своєї конституції та основоположних принципів своєї правової системи кожна Держава-учасниця розглядає можливість вжиття таких законодавчих та інших заходів, які можуть бути необхідними для визнання злочином умисне незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати. Проте знову ж про звільнення, як і стосовно зловживання, від відповідальності осіб, винних у цих правопорушеннях, не йдеться. Але як зазначають науковці, відповідальності уникнули чимало народних депутатів, посадовців центральних органів влади, суддів, прокурорів, працівників СБУ, поліції, Міноборони [6, с. 285].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Стаття 424 КК України «Перевищення військовою службовою особою влади або службових повноважень» була безпідставно декриміналізована у лютому 2014 р., а згодом була криміналізована шляхом прийняття ст. 426-1, якою було доповнено КК України 7 квітня 2015 р. Доцільно підвищити санкції згаданої статті [16] та внести її до переліку корупційних злочинів.

2. Окрім цього, слід сказати і про вплив Конвенції ООН проти корупції, яка є одним із тих небагатьох актів, які прийняті задля покращення антикорупційної ситуації в країні. Нині одним із основних завдань для єдиного органу законодавчої влади — Верховної Ради України є здійснення такого механізму, завдяки якому якнайшвидше привести національне законодавство у відповідність до норм цієї Конвенції. Враховуючи те, що з моменту набрання чинності Конвенцією ООН проти корупції пройшло вже 10 років, а зміни є незначними, ситуація бажає кращого. Доповнити зазначений у примітці до ст. 45 КК України перелік корупційних злочинів також ст.ст. 160, 206-2, 209, що відповідає Конвенції ООН проти корупції.

3. Проаналізувавши вищевикладене, ми дійшли висновку про необхідність внести зміни до чинного кримінального законодавства, а саме відновити кримінальну відповідальність за зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем та викласти у наступній редакції:

«Стаття 423. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем

1. Незаконне використання військовою службовою особою транспортних засобів, споруд чи іншого військового майна, а також незаконне використання підлеглого для особистих послуг чи послуг іншим особам, а також інше зловживання владою або службовим становищем, вчинене з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, якщо таке діяння заподіяло істотну шкоду, —

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, —

караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, —

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Примітка. Істотною шкодою в ст. 423 вважається така шкода, якщо вона становить від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімум доходів громадян. Тяжкими наслідками вважається така шкода, якщо вона у двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян».

4. У разі відновлення кримінальної відповідальності за вказаний злочин, у перелік корупційних злочинів слід додати номер відповідної статті.

Література

1. Andriichenko N., Stohova O. Participation of Ukraine in International Cooperation against Corruption // Amazona Investiga. 2020. Issue 29. URL: https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1405.

2. Біньковська Ю. І. Необхідність введення кримінальної відповідальності за зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем // Концептуальні засади нової редакції Кримінального кодексу України: матеріали Міжнар. наук. конф., 17–19 жовтня 2019 р. Харків: Право, 2019. С. 494–498.

3. Боровик А. В. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності за корупційні злочини: монографія. Луцьк. Волинь-Поліграф. 2017. 248 с.

4. Брич Л. П. Співвідношення складів військових злочинів зі складами злочинів, що мають з ними тотожні за змістом ознаки // Вісник Львівського університету. Сер. юрид. 2011. Вип. 54. С. 323–334.

5. Волошенко А. В. Корупційні ризики в оборонній сфері: природа, чинники та шляхи мінімізації // Актуальні проблеми економіки. 2015. № 10 (172). С. 95–105.

6. Габуда А. С., Репецький С. П. Криміналізація корупційних правопорушень у КК України та міжнародному праві: порівняльний аналіз // Підприємництво, господарство і право. 2020. Вип. 4. С. 283–287.

7. Карпенко М. І., Гопак С. О. Сучасна статистика, аналіз та приклади складу злочину, передбаченого ст. 426 Кримінального кодексу України («Бездіяльність військової влади») // Юридична наука. 2016. № 2 (56). С. 84–101.

8. Карпенко М. І. До питання щодо кримінальної відповідальності військовослужбовців // Юридична наука. 2014. № 3. С. 71–75.

9. Карпенко М. І. Теоретико-методологічне дослідження злочинів проти встановленого порядку несення військової служби за Кримінальним кодексом України: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.08. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2019. 547 с.

10. Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Х.: Право, 2013. 424 с.

11. Конвенція ООН проти корупції від 18 жовтня 2006 р. № 251-V (набрала чинності для України 01.01.2010 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

12. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

13. Крайник Г. С. Про необхідність прийняття блокових антикорупційних законів в Україні // Концептуальні основи кримінальної законотворчості: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 жовтня 2017 р.) / відп. ред.: В. О. Туляков, Є. Л. Стрельцов. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. 607 с. С. 469–478.

14. Крайник Г. С. Щодо визнання корупційним злочину, передбаченого ст. 160 Кримінального кодексу України, та удосконалення визначення неправомірної вигоди. 25 років становлення Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ: славетна історія та горизонти майбутнього: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 21–22 лютого 2020 р.) // Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2020. 424 с. С. 194–195.

15. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

16. Настюк В. Я., Крайник Г. С. Проблеми адміністративної та кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення в Україні // Право України. 2015. № 12. С. 48–55.

17. Попова С. М., Остапенко І. О. Особливості юридичної відповідальності військових службових осіб гарнізону // Право.ua. 2015. № 3. С. 43–50.

18. Постанова Чернігівського районного суду Чернігівської області від 18 березня 2014 р. № 748/2225/13-к. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/41668868.

19. Постанова Чернігівського районного суду Чернігівської області від 12 серпня 2011 р. № 1–139/2011. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/53851813.

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції»: Закон України від 4 березня 2020 р. № 524-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20#n30.

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо конфіскації незаконних активів осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, і покарання за набуття таких активів: Закон України від 31 жовтня 2019 р. № 263-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20#n13.

22. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції: Закон України від 21 лютого 2014 р. № 746-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746-18.

23. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до національного законодавства України положень ст. 19 Конвенції ООН проти корупції: пояснювальна записка до проекту Закону України від 16 січня 2013 р. № 2023. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH1FD00A.html.

24. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18.

25. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: постанова Пленуму Верховного суду України від 26 грудня 2003 р. № 15. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03.

26. Рішення КСУ у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України від 26 лютого 2019 р. № 1-р/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19.

27. Харитонов С. О. Військові злочини: поняття, система та проблеми кваліфікації: дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук: 12.00.08. Харків: Національний юрид. університет імені Ярослава Мудрого, 2019. 450 с.

References

1. Andriichenko N., Stohova O. Participation of Ukraine in International Cooperation against Corruption // Amazona Investiga. 2020. Issue 29. URL: https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1405

2. Binjkovsjka Ju. I. Neobkhidnistj vvedennja kryminaljnoji vidpovidaljnosti za zlovzhyvannja vijsjkovoju sluzhbovoju osoboju vladoju abo sluzhbovym stanovyshhem // Konceptualjni zasady novoji redakciji Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny: materialy mizhnar. nauk. konf., 17–19 zhovtnja 2019 r. Kharkiv: Pravo, 2019. S. 494–498.

3. Borovyk A. V. Specialjni vydy zviljnennja vid kryminaljnoji vidpovidaljnosti za korupcijni zlochyny: monoghrafija. Lucjk. Volynj-Polighraf. 2017. 248 s.

4. Brych L. P. Spivvidnoshennja skladiv vijsjkovykh zlochyniv zi skladamy zlochyniv, shho majutj z nymy totozhni za zmistom oznaky // Visnyk Ljvivsjkogho universytetu. Ser. juryd. 2011. Vyp. 54. S. 323–334.

5. Voloshenko A. V. Korupcijni ryzyky v oboronnij sferi: pryroda, chynnyky ta shljakhy minimizaciji // Aktualjni problemy ekonomiky. 2015. # 10 (172). S. 95–105.

6. Ghabuda A. S., Repecjkyj S. P. Kryminalizacija korupcijnykh pravoporushenj u KK Ukrajiny ta mizhnarodnomu pravi: porivnjaljnyj analiz // Pidpryjemnyctvo, ghospodarstvo i pravo. 2020. Vyp. 4. S. 283–287.

7. Karpenko M. I., Ghopak S. O. Suchasna statystyka, analiz ta pryklady skladu zlochynu, peredbachenogho st. 426 Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny («Bezdijaljnistj vijsjkovoji vlady») // Jurydychna nauka. 2016. # 2 (56). S. 84–101.

8. Karpenko M. I. Do pytannja shhodo kryminaljnoji vidpovidaljnosti vijsjkovosluzhbovciv // Jurydychna nauka. 2014. # 3. S. 71–75.

9. Karpenko M. I. Teoretyko-metodologhichne doslidzhennja zlochyniv proty vstanovlenogho porjadku nesennja vijsjkovoji sluzhby za Kryminaljnym kodeksom Ukrajiny: dys. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra juryd. nauk: 12.00.08. Irpinj: Universytet derzhavnoji fiskaljnoji sluzhby Ukrajiny, 2019. 547 s.

10. Kyrychko V. M. Kryminaljna vidpovidaljnistj za korupciju. Kh.: Pravo, 2013. 424 s.

11. Konvencija OON proty korupciji vid 18 zhovtnja 2006 r. # 251-V (nabrala chynnosti dlja Ukrajiny 01.01.2010 r.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.

12. Konstytucija Ukrajiny: Zakon Ukrajiny vid 28 chervnja 1996 r. # 254k/96-VR. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

13. Krainyk H. S. Pro neobkhidnistj pryjnjattja blokovykh antykorupcijnykh zakoniv v Ukrajini // Konceptualjni osnovy kryminaljnoji zakonotvorchosti: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 19 zhovtnja 2017 r.) / vidp. red.: V. O. Tuljakov, Je. L. Streljcov. Odesa: Nacionaljnyj universytet «Odesjka jurydychna akademija», 2017. 607 s. S. 469–478.

14. Krainyk H. S. Shhodo vyznannja korupcijnym zlochynu, peredbachenogho st. 160 Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny, ta udoskonalennja vyznachennja nepravomirnoji vyghody. 25 rokiv stanovlennja Sumsjkoji filiji Kharkivsjkogho nacionaljnogho universytetu vnutrishnikh sprav: slavetna istorija ta ghoryzonty majbutnjogho: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Sumy, 21–22 ljutogho 2020 r.) / Sumsjka filija Kharkivsjkogho nacionaljnogho universytetu vnutrishnikh sprav. Sumy: Vydavnychyj dim «Eljdorado», 2020. 424 s. S. 194–195.

15. Kryminaljnyj kodeks Ukrajiny vid 5 kvitnja 2001 r. # 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

16. Nastjuk V. Ja., Krainyk H. S. Problemy administratyvnoji ta kryminaljnoji vidpovidaljnosti za korupcijni pravoporushennja v Ukrajini // Pravo Ukrajiny. 2015. # 12. S. 48–55.

17. Popova S. M., Ostapenko I. O. Osoblyvosti jurydychnoji vidpovidaljnosti vijsjkovykh sluzhbovykh osib gharnizonu // Pravo.ua. 2015. # 3. S. 43–50.

18. Postanova Chernighivsjkogho rajonnogho sudu Chernighivsjkoji oblasti vid 18 bereznja 2014 r. # 748/2225/13-k. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/41668868.

19. Postanova Chernighivsjkogho rajonnogho sudu Chernighivsjkoji oblasti vid 12 serpnja 2011 r. # 1-139/2011. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/53851813.

20. Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrajiny u zv'jazku z pryjnjattjam Zakonu Ukrajiny «Pro zapobighannja korupciji»: Zakon Ukrajiny vid 4 bereznja 2020 r. # 524-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20#n30.

21. Pro vnesennja zmin do dejakykh zakonodavchykh aktiv Ukrajiny shhodo konfiskaciji nezakonnykh aktyviv osib, upovnovazhenykh na vykonannja funkcij derzhavy abo miscevogho samovrjaduvannja, i pokarannja za nabuttja takykh aktyviv: Zakon Ukrajiny vid 31 zhovtnja 2019 r. # 263-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-20#n13.

22. Pro vnesennja zmin do Kryminaljnogho ta Kryminaljnogho procesualjnogho kodeksiv Ukrajiny shhodo implementaciji do nacionaljnogho zakonodavstva polozhenj statti 19 Konvenciji OON proty korupciji: Zakon Ukrajiny vid 21 ljutogho 2014 r. # 746-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/746-18.

23. Pro vnesennja zmin do Kryminaljnogho ta Kryminaljnogho pro-cesualjnogho kodeksiv Ukrajiny shhodo implementaciji do nacionaljnogho zakonodavstva Ukrajiny polozhenj st. 19 Konvenciji OON proty korupciji: pojasnjuvaljna zapyska do proektu Zakonu Ukrajiny vid 16 sichnja 2013 r. # 2023. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GH1FD00A.html.

24. Pro zapobighannja korupciji: Zakon Ukrajiny vid 14 zhovtnja 2014 r. # 1700-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18.

25. Pro sudovu praktyku u spravakh pro perevyshhennja vlady abo sluzhbovykh povnovazhenj: postanova Plenumu Verkhovnogho sudu Ukrajiny vid 26 ghrudnja 2003 r. # 15. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03.

26. Rishennja KSU u spravi za konstytucijnym podannjam 59 narodnykh deputativ Ukrajiny shhodo vidpovidnosti Konstytuciji Ukrajiny (konstytucijnosti) statti 368-2 Kryminaljnogho kodeksu Ukrajiny vid 26 ljutogho 2019 r. # 1-r/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19.

27. Kharytonov S. O. Vijsjkovi zlochyny: ponjattja, systema ta problemy kvalifikaciji: dys. na zdobuttja nauk. stupenja d-ra juryd. nauk: 12.00.08. Kharkiv: Nacionaljnyj juryd. universytet imeni Jaroslava Mudrogho, 2019. 450 s.